

Գ Ա Յ Մ Ա Ն Բ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՍ

Տարեկան 12 Ձր.

Վեցամսեայ 6 Ձր.

ԱՐՏԱՄԱՆՍԱՆ

Տարեկան 14 Ձր.

Վեցամսեայ 7 Ձր.

ԱՄԵՐԻԿԱ

Տարեկան 2 60 Տօլ.

Վեցամսեայ 1.50 Տօլ.

ԿԱՆՈՒԿ

Տարեկան 2 60 Տօլ.

Վեցամսեայ 1.50 Տօլ.

ԿԱՆՈՒԿ

Տարեկան 2 60 Տօլ.

Վեցամսեայ 1.50 Տօլ.

ԿԱՆՈՒԿ

Տարեկան 2 60 Տօլ.

Վեցամսեայ 1.50 Տօլ.

ԿԱՆՈՒԿ

Տարեկան 2 60 Տօլ.

Վեցամսեայ 1.50 Տօլ.

ԿԱՆՈՒԿ

Տարեկան 2 60 Տօլ.

Վեցամսեայ 1.50 Տօլ.

ԿԱՆՈՒԿ

Տարեկան 2 60 Տօլ.

Վեցամսեայ 1.50 Տօլ.

ԿԱՆՈՒԿ

Տարեկան 2 60 Տօլ.

Վեցամսեայ 1.50 Տօլ.

ԿԱՆՈՒԿ

Տարեկան 2 60 Տօլ.

Վեցամսեայ 1.50 Տօլ.

ԿԱՆՈՒԿ

Տարեկան 2 60 Տօլ.

Վեցամսեայ 1.50 Տօլ.

ԿԱՆՈՒԿ

Տարեկան 2 60 Տօլ.

Վեցամսեայ 1.50 Տօլ.

ԿԱՆՈՒԿ

Տարեկան 2 60 Տօլ.

Վեցամսեայ 1.50 Տօլ.

ԿԱՆՈՒԿ

Տարեկան 2 60 Տօլ.

Վեցամսեայ 1.50 Տօլ.

ԿԱՆՈՒԿ

Տարեկան 2 60 Տօլ.

Վեցամսեայ 1.50 Տօլ.

ԿԱՆՈՒԿ

Տարեկան 2 60 Տօլ.

Վեցամսեայ 1.50 Տօլ.

ԿԱՆՈՒԿ

Տարեկան 2 60 Տօլ.

Վեցամսեայ 1.50 Տօլ.

ԿԱՆՈՒԿ

Տարեկան 2 60 Տօլ.

Վեցամսեայ 1.50 Տօլ.

ԿԱՆՈՒԿ

Տարեկան 2 60 Տօլ.

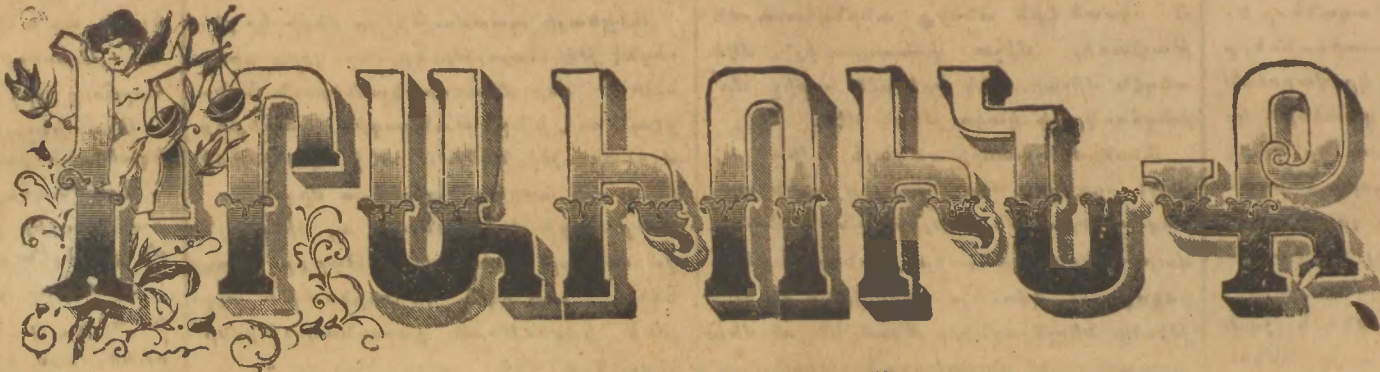
Վեցամսեայ 1.50 Տօլ.

ԿԱՆՈՒԿ

Տարեկան 2 60 Տօլ.

Վեցամսեայ 1.50 Տօլ.

ԿԱՆՈՒԿ

Լ Ր Ա Կ Ի Ր

Ա Ջ Կ Ա Յ Ի Ն Ե Ի Ք Ա Ղ Ա Ք Ա Կ Ա Ն

ԿԸ ՀՐԱՏՈՐԱԿՈՒԻ ԱՄԵՆ ՉՈՐԵՔԵՐԵԹԻ ԻՆ ՇԱՐՔԻ

Redaction du Journal

«Travounk»

(Bulgarie) VARNA

Редакция

на ВѢСТНИКЪ

«Трауункъ»

ВАРНА

Գրութիւնք եւ լեզու
արտօն

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կուգանք ներողութիւն խնդրել մեր յարգոյ բաժանորդներէն իրաւունքի ընդհատումը ճանապարհորդութեան պատճառաւ ծանուցուած երեք շաբաթէն աւելի աւելած ըլլալուն համար։

Ուրախ խնդրեմք նաեւ յայտարարելու թէ թերթիս յատուկ արագատիպ մամուլի մը գնումը յաջողուցած ենք մեր անձնական միջոցներով։ Ուստի քանի մը թիւ յետոյ այլեւս իրաւունքը իր սեփական մամուլով պիտի տպագրուի։

ՅՈՒՆԻՍ Կ. ՀՃ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՎԱՌՆԱ

Քաղաքի Գործակալ

Սօֆիա քաղաքի վիճակահանութեան որ երաշխաւորեալ է Պուլկար կառավարութիւնէն։

Առաջին կարգի նոր տոմսերը հասած են եւ պիտի քաջաւին Օգոստոս 24ին։

Շահող թիւերու վճարումը վայրկեանական Պաշտօնեաներու համար վճարման դերութիւն կը տրուի մինչեւ ամսագրուին։

Բաղդերին փորձեց ուղղորդել աւանան վստահութեամբ թող դիմեն մեզ։

ՅՐԱՏՈՐԱԿՈՒԻ

+

Արտասահմանեան ազատ մը թնորոտը մեզ չուտով մօռցնել կուտայ շրջահայեցութեան և ըզգուշաւորութեան պայմանները։

Մեզ հիւրընկալող երկիրներու ընծայած ազատութիւնը պէտք չէ կարծել թէ մեր անպայման իրաւունքն է։ Թէեւ բնիկ ժողովուրդը յենով երկրի օրէնքներուն վրայ, ասոնց տուած ազատութիւնը իր անբռնաբարելի իրաւունքը կրնայ համարել բայց մենք, այդ երկիրներու մէջ հիւրաբար ընդունուածներս, պէտք է միշտ ի նկատի ունենանք թէ այս օտար մթնոլորտներուն մէջ մեր վայելած ազատութիւնը չընորհք մըն է տիրող կառավարութեան մեզ պարգեւում։

Կուգանք ներողութիւն խնդրել մեր յարգոյ բաժանորդներէն իրաւունքի ընդհատումը ճանապարհորդութեան պատճառաւ ծանուցուած երեք շաբաթէն աւելի աւելած ըլլալուն համար։

Ուրախ խնդրեմք նաեւ յայտարարելու թէ թերթիս յատուկ արագատիպ մամուլի մը գնումը յաջողուցած ենք մեր անձնական միջոցներով։ Ուստի քանի մը թիւ յետոյ այլեւս իրաւունքը իր սեփական մամուլով պիտի տպագրուի։

Կուգանք ներողութիւն խնդրել մեր յարգոյ բաժանորդներէն իրաւունքի ընդհատումը ճանապարհորդութեան պատճառաւ ծանուցուած երեք շաբաթէն աւելի աւելած ըլլալուն համար։

Ուրախ խնդրեմք նաեւ յայտարարելու թէ թերթիս յատուկ արագատիպ մամուլի մը գնումը յաջողուցած ենք մեր անձնական միջոցներով։ Ուստի քանի մը թիւ յետոյ այլեւս իրաւունքը իր սեփական մամուլով պիտի տպագրուի։

Կուգանք ներողութիւն խնդրել մեր յարգոյ բաժանորդներէն իրաւունքի ընդհատումը ճանապարհորդութեան պատճառաւ ծանուցուած երեք շաբաթէն աւելի աւելած ըլլալուն համար։

Ուրախ խնդրեմք նաեւ յայտարարելու թէ թերթիս յատուկ արագատիպ մամուլի մը գնումը յաջողուցած ենք մեր անձնական միջոցներով։ Ուստի քանի մը թիւ յետոյ այլեւս իրաւունքը իր սեփական մամուլով պիտի տպագրուի։

Կուգանք ներողութիւն խնդրել մեր յարգոյ բաժանորդներէն իրաւունքի ընդհատումը ճանապարհորդութեան պատճառաւ ծանուցուած երեք շաբաթէն աւելի աւելած ըլլալուն համար։

Ուրախ խնդրեմք նաեւ յայտարարելու թէ թերթիս յատուկ արագատիպ մամուլի մը գնումը յաջողուցած ենք մեր անձնական միջոցներով։ Ուստի քանի մը թիւ յետոյ այլեւս իրաւունքը իր սեփական մամուլով պիտի տպագրուի։

Կուգանք ներողութիւն խնդրել մեր յարգոյ բաժանորդներէն իրաւունքի ընդհատումը ճանապարհորդութեան պատճառաւ ծանուցուած երեք շաբաթէն աւելի աւելած ըլլալուն համար։

Ուրախ խնդրեմք նաեւ յայտարարելու թէ թերթիս յատուկ արագատիպ մամուլի մը գնումը յաջողուցած ենք մեր անձնական միջոցներով։ Ուստի քանի մը թիւ յետոյ այլեւս իրաւունքը իր սեփական մամուլով պիտի տպագրուի։

Կուգանք ներողութիւն խնդրել մեր յարգոյ բաժանորդներէն իրաւունքի ընդհատումը ճանապարհորդութեան պատճառաւ ծանուցուած երեք շաբաթէն աւելի աւելած ըլլալուն համար։

Ուրախ խնդրեմք նաեւ յայտարարելու թէ թերթիս յատուկ արագատիպ մամուլի մը գնումը յաջողուցած ենք մեր անձնական միջոցներով։ Ուստի քանի մը թիւ յետոյ այլեւս իրաւունքը իր սեփական մամուլով պիտի տպագրուի։

ԱՆԳԼՈ-ՌՈՒՅ ՉԱՄԱՆՈՒԹԻՒՄ

+

Պէտք է փորձել օրաթերթին Կ. Պարոյ թղթակիցը Հայաստանի վերջին դէպքերու մասին խօսելով ի մէջ այլոց հետեւալ տողերը գրած է։

«Տարիներէ ի վեր քնոյ մէջ զըտնուող հայկական խնդիրը կը զարթնու եւ առաւել քան երբեք սպառնալից ըլլալ Կիւիւնայ, քանի որ այսօր Ռուսիոյ եւ Անգլիոյ միասին միջամտութեան պատճառ կըլլայ, որ կը թուի թէ նախաքայլն է Մակեդոնիոյ նման Բրոս-Հայաստանի մէջ ալ քաղաքական միջազգային քօթքօլի մը հաստատումին»։

Մեր ընթերցողներուն ծանօթ է թէ Անգլիոյ և Ռուսիոյ միջև երկար ժամանակէ մը ի վեր բանակցութիւններ կը կատարուին կարգը քաղաքական խնդիրներու մասին համաձայնութիւն ձգելու համար։ Ասկէ քանի մը ամիսներ առաջ հաւաստուեցաւ թէ ինչպէս Անգլիոյ տարածքին նոյնպէս ալ Պարսկաստանի մասին Անգլո-Ռուս համաձայնութիւն մը կայացած է։ Իսկ թուրքիոյ մասին բանակցութիւնները կը շարունակուին։ Թէև այդ բանակցութիւններու վերջաւորութեան մասին տակաւին ոչինչ չէ կարելի ըսել, բայց մեծ հաւանականութիւն կայ նպաստաւոր արդիւնքներ ձեռք բերելու։

Անգլիոյ երեսփոխան ժողովին մէջ ալ դեռ քանի մը օր առաջ հարցապնդում մը ուղղուեցաւ կառավարութեան, թէ Անգլո-Ռուս բանակցութեան արդիւնքը ո՞ւր հասած է մասնաւորապէս Փոքր Ասիոյ մասին։ Կառավարութիւնը պատասխանեց թէ այժմ ներքին չէ իրեն ոչինչ հրապարակել, բայց երբ ժամանակը հասնի բանակցութեան արդիւնքը իր պայմաններով պիտի հաղորդուի բոլոր երեսփոխաններուն։ Պաշտօնական այս յայտարարութիւնը ցոյց կուտայ թէ բանակցութիւնը բարեկամօրէն կը շարունակուի, բայց օգտակար չէ այժմէն հրապարակել անոր արդիւնքները։ Պէտք է փորձել թղթակիցը մեծաւ իրաւամբ

տակայն կրնայ ենթադրել թէ այդ հիման վրայ մօտ ըլլայ Հայաստանի մէջ ալ քաղաքական քօթքօլի մը հաստատումը։ Մակեդոնիոյ նման նոյն թղթակիցը հաստատած է թէ Ռուսիոյ և Անգլիոյ դեսպանները նոյնիմաստ ծանուցագրեր ներկայացուցած են դրան, անոր ուղարկութիւնը հրաւիրելով Մուշի շարքերուն և Բաղէշի դէպքերուն վրայ և քննուելուն պահանջելով, որուն մասնակցին Անգլիոյ և Ռուսիոյ կողմէ նշանակուած ներկայացուցիչներ։ Բայց այս կերպով չէ եղած քննիչ յանձնախումբի մը առաջումը քանի որ ծանուցագրերուն չեղարկման «ուղարկութիւնը հրաւիրելէ» անդին չէ անցած։ Ինչ որ Դրան վրայ չ'ազդեր և ինչ որ ցոյց կուտայ թէ Անգլո-Ռուս համաձայնութիւնը դեռ չ'աւանդուած է։

ՔԻՒՐՏԵՐԸ

Ճանապարհորդութեան միջոցին չօգնեալին մէջ հանդիպեցայ չորս Գիւրգերու, որոնք Բաղէշի նահանգէն էին եւ գրաւ շահելու համար Ռուսիոյ նահանգիստները կերթային։

Երկրէն անոնց նոր հլած ըլլալու պարագան զիս մղեց որ խօսակցութեան բռնուիմ հետեւեմ։ Ներկայացայ անոնց իբր Եւրոպացի մը որ քանի մը տարի Պոլիս մնացած ըլլալով տաճկերէն խօսելու վարժուած է։

Քիւրքերէնտ մէկը որ գուրդը հազարական փաթեթ մը կը կրէր աւելի գիտակից պատասխաններ կուտար իմ հարցումներուս։ Ահա կարեւոր կետերը անոր պատասխաններուն։

— Մեզ մի դատաւարութեք Հայերու կոտորածին համար։ ատոր կազմակերպիչը թուրք կառավարութիւնն էր, ապա թէ ոչ մենք դարեւ ի վեր Հայերուն բարի դրոյթները ըլլալով չպիտի ուղեկցէք քնաւ զանոնք կոտորել կառավարութիւնը մեր չէյիսըրը եւ պէկերը կաշառեց, ասոնք ալ իրենց փառքին ու շահին համար տգէտ ժողովուրդը կոտորածի եւ աւարտութեան մը զեցին։ Բայց այսօր մտքերը բոլորովին փոխուած են։ Քիւրքերս զգացած ենք թէ անգլին սխալ մը գործած ենք հայերը հալածելով։ Որովհետեւ թուրք պաշտօնեան այժմ սկսած է հայերէն

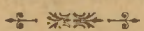
աւելի մեղ Գիւրտեան հալածելու Հարկաւաճութեան համար մեր օգտները եկող գինուորները եւ ստիկանները թշնամարար եւ անխնայ կը վարուին մեզ հետ ոչ թէ միայն գտածներն կը տանին այլ նաեւ կայրեն ու կը կոտորեն: Անգամ մը խուճար մը զօրք հարկահաւաքչին հետ լեցուեցան գիւղը ուր կէ մեծ գումար մը գանձել կը ջանային: ոչխարները արդէն իրենց տրամադրութեան տակ է, կըրցածուն չափ մորթել ուտելու համար, բայց երկու կով ալ կտրեցին: ու անոնց միւսը չունեցողն առջեւ նետեցին պարզապէս գիշութիւն ընելու մտքով:

Կառավարութեան պաշտօնեաներուն եւ զօրքերուն հարստահարութեանց գէտ քանիցս բողոքեցինք Սուլթանին հետազարա թէ կամ պաշտօնեաները զսպէ եւ կամ մեզ արածոնէ երկրէն օտար հող գաղթելու:

Մեր այդ հեռագիրները արդիւնք մը չունեցան: անշուշտ մեր բողոքագրերը Սուլթանին ձեռքը չը հասան: Եթէ հասած ըլլային Սուլթանը անմիջապէս լաւ տնօրինութիւն մը պիտի ընէր, որովհետեւ նա մը սիրէ իր բոլոր հպատակները իւր խաղիքի:

Իրերտ խօսակցիս զէ-ի Սուլթանը ունեցած այս միամիտ հաւատքը զիս չը դարձացուց, որովհետեւ տգէտ մողովուրդներ միշտ այդ հաւատքը ունեցած են դեպի իրենց կրօնապետները: Իմ բոլոր ջանքս զանի տարածողելու համար գրեթէ ապարդիւն անցաւ:

ՎԱՐԺԱՊԵՏՆԵՐ

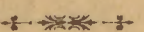

էն արգահատելի, էն կսկծալի զէմբերն են անոնք՝ Վարժապետները: Հայկական Կարգերէն ու Հայաստանի աւերուէն յետոյ, անոնցմէ խուճար մը՝ ակամայ ամէն ինչ՝ իրենց ետին թողած, նետած էին ինքզինքնին, արտասահմանի դժուր անկիւնները, հոն՝ քիչ մը ազատ չունելու ապտոհով պատկարան մը գտնելու ունայն յոյսով, եւ սակայն՝ խաբուած էին անոնք՝ իրենց մտածելու այդ ձեւին մէջ, ու ահա իր իրականութիւնը, ապրելու հսկայ ու անողորմ սուրն էր որ կը կանգնէր հիմայ անոնց առջեւ, ու անկարելիութեան եւ անգործութեան կը դատապարտուէին: քաղաքներու համար՝ քիչ մը ժամանակ եւս, իրենց

Ա. ԵՐՏԱՆԵԱՆ

86

ԱՒԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ՄԱՍՆ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

ԱՒԱԶԱՆԱՊԵՏԸ

(Շար. նախորդ թիւէն)

— Ախր զոք յոյսերնիդ չը կտրեցիք սա քրիստոնեայ անունի ներքեւ ծածկուած կառավարութիւններէն, չեղած Վեհափառը՝ տեղէն վեր ելնելով: Ատոնք բորեններու կը նմանին, զաւակս, դիակներով կը սնանին... Վերը՝ Աստուած, վարը ձեր անձնութեան վրայ նայեցէ՛ք, եթէ ա՛յլ օտարը՝ միշտ օտար է... — Մեր անձնութեան ինչ կաող է ընել բանապետական անհղ ուժի

յոգնած ու ծերացած գոյութիւննին: Ու սկսած էին անոնք անընդհատօրէն թափառիլ, միշտ փոխադրուել՝ մէկ տեղէն միւսը, մէկ երկրէն ուրիշ մը՝ խեղճուկրակ կացութեան մէջ:

Անոնցմէ շատերը սակայն, մեր առջնորդները, մեր ազգային ոգին արթնցնողները, մեր հայկական խանդավարութիւնները բորբոքողները, մեզի բողոքելու, կոտորելու փրկարար զօրութիւնը ներշնչողները եղած են, ու մեր ազգայնական զանազանութեան ու կրթութեան ձանր բեռանը տակ ընկն ուած, ու մեր ապագայ սերունդին մը տաւորական ու ֆիզիքական կարողութիւնները զարգացնելու, ընդլայնելու մտահոգութեամբ տոգորուած, միշտ հաւատարմութեամբ ու գաղափարաւոր, միշտ ազատութեամբ ու բանտարկութեամբ են, մեր վրայ տիրող, մեր արեւըր ծծող բոնապետ ու մթնոլորտի գաղափարներն:

Անգին՝ մեր սիրական Հայրենիքը, աքսորավայրերու ու զնտաններու մէջ կը փթթին, կը խորշանան անոնք: ու հոս, Արտասահման, ազատութեան ու քաղաքակրթութեան կեդրոնները, միս մինակ՝ անձայնօրէն, կը տառապին, կը չարչարուին, ու իրենց արժանապատուութիւնը, ու ուսուցչական, բարձր հպարտութիւնը ոտնակոխ ու ծիծաղելի չընելու համար՝ խորթ ու անպարտաճանաչ հայրենի, աւելի գերադաս կը համարեն, օրերով անօթի մնալ ու գիշերները փողոցը անցնել, քան հաշտուիլ ունէ մուրացկանութեան, ու ողորմութիւն խնդրելու գաղափարին հետ: Հայ Ազգը, անտարբեր ու պարտազանց դիրք մը կը բռնէ, մեր մտաւորականներուն, մեր ազգային անկեղծ աշխատաւորներուն, մեզի հոգեկան հրաշալի լոյսեր հայթայթող մշակներուն հանդէպ, ու աննախանձելի դրութիւնը պէտք էր որ ամէն հայու սիրտը խոցուէր ու խշտացնէր ու արթնցնէր անոնց մէջ պարտք ու գիտակցութեան փրկարար զգացումները:

Ու ասիկա մօթ ու չըմեղանք մըն է՝ մանաւանդ, մեզի պէս ազգի մը համար, որ ամենէն ու ամեն ժամանակէ աւելի, պէտքը ունինք ու կըզանք: մտաւորական տոկոսն ուժերու աշակցութեանը, օժանդակութեանը ու գործունէութեանը: Եւ պէտք է որ՝ մենք հայերս, անզգայ ու անտարբերօրէն թողուցող որ մեր, այս փայլուն աստղերը, հայութեան մտքի ու սրտի լոյսերը, մէկ կ'մէկ կ'իջնան իրարու ետեւէ խաւարին, մարին ու աներեւութանան:

Մը զէմ, ընդհատեց Աւագակապտը: Ի՞նչ որ մինչեւ Աստուծոյ տունը՝ մարդուս մարդ պէտք է...:

— Աստուած մեծէ: Գիտեց՝ թէ կաթիլ կաթիլ ջուրը լեռան ապագածը կը ծակէ, եւ փոքրիկ ալիքները ծովի առափներն անկամ կը խորտակեն... Դո՛ւք՝ ձեր անձնութեանը՝ կաթիլ մը ջուր մընաք, դէ՛ւք՝ ձեր անվատ կամքով՝ փոքր ալիք մը դառնաք, դարձեալ ժայռը կը ծակէք ու խորթերը կը խորտակէք... Բաւական է որ ձեր աչքը, ձեր հագին, ձեր սիրտը չը հեռանայ ա՛յն պաշտելի երկրէն ուր նուերական յիշատակներ կան դարերէ ի վեր եւ ուր պահուած է ամբողջ հայ ժողովուրդի գոյութիւնը...:

— Ախ, հարի՛կ, ճշմարիտ է: հայ ազգը պէտք է իր անձնութեան վրայ զնէ՛ր յոյսը: Բայց... ա՛յլ ինչ մնաց իրեն... ա՛յլ որ բազուկներուն վստահ...:

— Մեր ազգը մեծ մարդեր ունեցած է պատմութեան մէջ... Ան իր ծայրահեղ թշուառութիւնէն ընկճուած ու

չքաւորութեան ու խեղճութեան մէջ: Անցեալի պատմութիւնը մեզի կը յիշեցնէ թէ՛ հայութիւնը ինչ դիւրբ բռնած է մեր մտաւորականներուն հանդէպ ու ինչ թանկագին կեանքեր թշուառութիւններու մէջ վերջացած են: Բայց ասիկա պատճառ մը չէ որ մենք արդի վիճակին մէջ ալ միեւնոյն վարվուե՞նք, միեւնոյն ընթացքը բռնենք անոնց գէտ կը կարծեմ թէ՛ այդ յոռի կացութեան շարունակութիւնը հիմա եւս, մեծ նախատինք մը ու մօթ մը պիտի ըլլայ հայութեան գէթ քիչ մը զարգացած դասակարգին համար:

Այս ուսուցիչներէն մէկն էր որուն անցեալները՝ Լուսինի Հայոց սրճարանը հանգիստը բարեբաղդութիւնը ունեցայ: Անկիւն մը քաշուած ան՝ տխուր մտածկոտ, բառ մը չէր ուզեր բռնել հոն գտնուող ու եւ է անձի մը: Սըրճարանապետէն կիմանած թէ՛ նորեկ հայ մըն է եւ վարժապետ ալ է, հետաքրքրութեամբ կը մօտենամ իրեն, ու ինքզինքս ներկայացնելով կը սկսի սրեք խօսակցութեան:

Օ՛հ, իր կեանքին դառն ու եղկելի պատմութիւնը: Տաքնորոնք երկար տարիներ ուսուցչութիւն էր քրած անիկա ազգ վարժարաններու մէջ, ազգին համար աշխատած ազգին համար յոգնած ազգին համար վերջապէս աքսորուած անտանելի կացութեան մը մասնուած էր հիմա, ազգը թէ՛ անհատապէս, թէ՛ հաւաքապէս՝ խիստ անտարբեր էր գրտնուած իրեն գէտ, իր աղուոր յոյսերը, իր գեղեցիկ երազները ամենքն ալ օդն էին ցնթած: Ու հիմա միայն եւ միայն իր օրապահիկը ճարելու մասին համար կը մտաւորէր: Թանցք քրտնիւր սկսած էին արդէն իր լայն ճակտէն վար վազել: Վարժապետը իր խօսակցութիւնը յանկարծ դադարեցնելով՝ խնդրեց ինձէ որ՝ չըստիպեմ զինքը շարունակելու համար իր սիրտը խռնալը չափողով պատմութիւնը: համակերպեցայ իրեն, ու քանի մը վայրկեան լռութենէ յետոյ՝

— Պարոն, ըսաւ, դուք ո՛ւր տեղադր էք:

— Պոլսոյ այս ինչ թաղէն եմ վարժապետ, պատասխանեցի:

— Այո, մոմաց ուսուցիչը, ես հոն ալ ժամանակին դաստառութիւն քրած եմ, ախ այդ Թաղին տղաները որքան կրակ ու բոց բաներ էին, եւ որքան սիրուն էին:

բնաջինջ եղած չէ այդ մեծ մարդերու շնորհ...: Կեցցէ՛ք, արդեօք տեղեկութիւն մ'ունի՞ք տեղական ներքին ուժերու մասին:

— «Ներքին ուժ» ըսածը պարզապէս պահանջողական ուժ մը դարձած է... այս է բոլորը:

— Աւելի աղէկ՝ ներկայ կացութեան մէջ ամենէն ապահով ու նպաստաւոր գործը՝ զոր ունենալու ենք: միսին պահանջողական ուժն է: Աս է որ մեր խորտակուելու մօտ նախն խարխուր եւ հետեւաբար, փրկութեան միջոցը պիտի ըլլայ: Պահանջողական ուժը գոյութիւնն է ամբողջ ժողովրդի մը... աս է որ ուշ կամ կանուխ ազատութեան կոնքը պիտի դառնայ: Իցիւ թէ այդ ուժը ցգաղանք մնար իր մէջ... ան ինքնին ապահով պիտի բանայ մեր արեւըր խոնդ կառավարութեան քայլերուն ներքեւ...:

Հայոց Հայրիկ խօսքը վերջացուցած չէր, ահա ներս մտաւ գրանիկ մը ու կամացուկ մը փսփսուքով հասկցուց թէ ծերունի մէկը կար որ զինքը տես-

— Իայց վարժապետ, ոչ ձեր գէտք եւ ոչ ալ անունը կը ինչմ աւելցուցի: — Ուսուցիչ պ. Ս. Կը ճանչնա՞ս հարցուց քիչ մը նեղացած: Այո, ինչպէս չէ, իմ ուսուցիչս է եղած մեր վարժարանը:

Վարժապետը քաշուած նշան մը ըրաւ, ու իր սրտին խորէն դառն հեւք մը քաշելէն յետոյ աւելցուց.

Չըսես որ դուք իմ թոռ-աշակերտս ես եղեր, պ. Ս. Ինչ ուսուցչութիւն եմ քրած, այս ինչ կամ այն ինչ հոգաբարձութեանց օրով (հոս հոգաբարձութեանց անունները ճշգրտութեամբ յիշեցի) խիստ ուրախ եմ ձեզ տեսնելուս վարժապետ, հիւն ու աղուոր յիշատակներ արթնցուցիք մէջս, բայց հիմա ինչ ընելու մտադիր էք՝ հարցուցի:

Վարժապետը քանի մը վայրկեան մը տածելէ յետոյ, աւելցուց, Ամերիկա երթալ կուզեմ, Արտասահմանի մէջ ուսուցչութիւնս չեմ կրնար շարունակել: Միացեալ Նահանգներու մէկ տեղը գործարանի մը մէջ գէթ բեռնակրութիւն ընելով, օրապահիկ կարող պիտի ըլլամ ճարել: Դժգոհելու, գանգատելու չնեք մեր այս վիճակէն, ամբողջ ազգութեան ճակատադիրն է այս, միայն՝ այժմ պէտք եղած միջոցը կը պակսի ինձի, ինքզինքս Ովկիանոսին միւս կողմը նետելու համար, հոս բարեկամ մը ունէի որ վաճառական ալ է, շատ ցաւոս կերպով վարուեցաւ ինձի հետ, ու իր վրայէն ճեփ ընելու համար, հոս վերջերս կազմուած հոգաբարձութեան մէկ անդամին հասցէն տուաւ, որուն գացի ու տեսնուեցայ:

— Ե՛հ, վարժապետ, այդ պարտքը ինչպէս վարուեցաւ ձեզի հետ:

— Տղաւ, ըսաւ, այս տեսակ հայեր՝ երանի թէ բազմաթիւ ըլլային մեր ազգին մէջ, առանց զիս ճանչնալու, առանց ու եւ հարց ու փորձի, նախ իբր հայ ու յետոյ իբր մարդ, իմ ալիքն ուղեղս վայրկեան մը հանդարտեցուց, իր անուշ ու յուսադրիչ խօսքերովը, ու ապահովացուց զիս որ, այս օտար երկրին մէջ, անօթի ու խեղճ չը պիտի մնամ: ու պէտք եղածը պիտի ընէ, իր երկու ընկերներով, ու տեղուոյ հոգեւոր հովիւին աշակցութեամբը: Ու ես սրտանց կը գովեմ Լոսանջիլիսները ուրեք գիտցած ես իրենց քուէները տալ արժանաւոր հովիւի մը եւ գործունեայ հոգաբարձութեան մը:

— Այո, այդ պարտքը իր երկու ազնիւ ընկերներովը կը յուսանք թէ՛ Լոսանջիլիս հայոց եկեղեցական գործերը

նեկ կուզէր:

— Թող ներս գայ մրմնջաց ան: Երբ գրանիկը գուրս ելաւ, քիչ յետոյ բարձրահասակ, ոսկրուտ, տառապանք ու թշուառութեան մարմնացումով մը պատկերուած, ճաղատ ճակատով աշխատող մազերով եւ պարզ հաղուտով անձ մը ներկայացաւ Հայոց Հայրիկին ու անոր Ս. աջն առաւ:

— Նստեցէ՛ք... մրմնջեց Վեհափառը: Մերունին զողջալով աթոռի մը վրայ նստեցաւ:

— Ո՛ւսկից էք հարցուց Վեհափառը:

— Աւանուց եմ, Վեհափառ պատասխանեց ծերունի:

— Անկից կուզաք:

— Հիմա՛կ...

— Այո:

— Զէ:

— Հապա՞...

Մերունին երկիւղալի նայուածք մը նետեց Հայոց Հայրիկին գէտ նստող տնտեսօթ մարդուն վրայ եւ չուզեց պատասխանել:

— Մի կասկածիք ան ալ վանեցի

կարգի պիտի մտնեն քիչ մը, արգէն մեր այժման, հոգեւոր հովիւը. Տէր Մեսրոպ քննչ. Տէր Մեսրոպեան, խեղացի հայրենասէր և ձեռնբերող տնտեսաւորութիւն մը ըլլալ կը թուի. ու մենք կը մաղթենք որ, հոգաբարձութիւն հովիւ ու ժողովուրդ, ձեռք ձեռքի տալով, այսքան տարուան Լոնտոնցիներու համար մոռցուած Հայաստանեայց եկեղեցին կարող ըլլան կանգնելու. որ միեւնոյն ժամանակ իբր պաշտօնական հաստատութիւն մը Լոնտոնցիներուն, ու կեդրոն մը գաղութի տարբեր մասնիկները իրար հետ չփախն ու մերձեցումի մէջ դնելու. ու նորեկ հայու ու կարօտ գաղթականներ մը օգնութեան վայր մը. անշուշտ դեռ կանուխ է, որ եւ է հաստատուն կարծիք յայտնելու, հոգաբարձութեան ու հովիւն ապագայ գործունէութեանց մասին. լոնտոնցիներու աջակցութիւնն եւ կամ անտարբերութիւնն կախում պիտի ունենայ անոնց յաջողութիւնը կամ տապալումը. ու մեր բարի վարժապետին ձեռքը ջերմօրէն սեղմելու ու բարի ճամբորդութիւն մաղթելու յետոյ մեկնեցայ Հայոց Սրճարանէն:

Առշաւ Կարկուտեան

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ՍԻՆԱԿ

Մեր ճանապարհորդութեան միջոցին, թէ Պուլկարիոյ եւ թէ Ռուսիոյ մէջ հայ յեղափոխական կազմակերպութեանց վերաբերող շատ մը անհատներ, մասնաւոր չնչականներ, ցաւ յայտնեցին մեզ թէ, հրապարակելի կուսակցական խնդիրներու մասին գրելու համար իրենց տեղ չը տրուիր տեղական հայ թերթերու մէջ, եւ խնդրեցին որ Իրաւունքի մէջ սինակ մը քանակ գրենք այդ կաշկանդեալ վիճակէն փրկելու համար:

Դրին եւ խօսքի ազատութիւնը մենք գործնականապէս յարգողներէն ըլլալով մեզ պարտականութիւն կը համարենք «կուսակցական սինակ» մը բանալ այսօրուին սկսեալ յեղափոխականութեանց վերաբերող լուրջ անհատներու առջեւ, իրենց պատասխանատուութեան տակ: Միայն պիտի խնդրենք անոնցմէ որ իրենց չը թոյլատրեն մեր այս բարեացակամութիւնը չարաչար գործածել փորձելու եւ ան-

է, նկատել տուաւ Վեհափառն, որ կուսակցական ծերունիի տրամադրութիւնը: — Ես թիարանէն կուգամ, թոթովեց ծերունին: — Թիարանէն... բացառանչեց Վեհափառը: — Այո: — Ո՞ր թիարանէն: — Թուրք կառավարութեան թիարանէն: — Խոյս տուիք: — Ճիշդ է: — Որչափ ատեն է որ հոն կը գտնուէք: — Մօտաւորապէս երեք տարի: — Աւանուց ո՞ր ընտանիքին կը պատկանէք: — Ա՛խ, Հայրիկ ճան, տարիներ այնքան տխուր ու կսկծալի երեւոյթի մը տակ ծածկեցին զիս որ անծանօթ դարձած եմ, անանկ չէ՞: Աղէկ՝ նայեցէք... միթէ՞ չը ճանչցաք: Հայոց Հայրիկ անձկութեամբ մը լեցուած ոտքի ելաւ ու ծերունիին նայեցաւ: Բայց ոչ... չը կրցաւ ճանչ

հատական նեղ հաշիւներ ու ըսի-ըսաւ. ներ առաջ քշելու. այլ նային որ իրենց գրածները ազգային շահերուն օգտակար ըլլալու բնոյթը ունենան:

ՄԱՏՆՈՒԹԻՒՆ

Պուլկարէն հրատարակելու խնդրանք մեզ շրջապատող Գործէն ստորագրութեամբ յղուածէ մը կը քաղենք հետեւեալ տողերը:

.....

Ահա պատրանք՝ կարճ ժամանակ միջոցով յուսախաբութիւնը կայուն՝ ու վիթխարի, որ արտակարգ երկու (երեք) ստորակերպ մատնութիւն դաշնակից գործադրուեցաւ. միանման ձեւակերպութեամբ, եւ կեղծաւոր համբոյժներով գրեթէ բացարձակ՝ տեղիս Դաշնակցական մարմին ի հանդէս, եւ ուղղակի ճիշդ իր աչքի առջեւ հարեւան նորեկ երկու Դաշնակցական գործիչներ՝ ցուցադրուեցան—Ռուսիոյ կառավարութեան անոնք, ձերբակալուելով օրը օրին եւ տեղն ու տեղն՝ արտաքսուեցան երկրէն դուրս որպէս խռովարարներ:

.....

Ո՞րպէս թէ մատնիչը դեռ անծանօթ եղած ինչէր իրենց եւ գաղտնիքը վերապահուած— որպէս զի անհիմն եւ թաղութեանց վրայ յեռուելով իրենց մէջ անհունապէս տարբեր Հնչակ. կազմակերպութեան արժանապատուութիւնը նսեմացնել ի գուր փորձէին:

.....

Ուստի հիմա այլեւս լսենք նաեւ տեղիս միաժամ բայց անկեղծ աշակողմեան Դաշնակցականներին հետեւեալ իրական փաստերը որ ափ աչկաբար կը խոստովանեն թէ «մատնիչը Հնչակեղած չէ. վասն զի, — բացի Դաշնակցական չէֆիկներէն— ոչ ոք կանխաւ լուր ունեցած է մատնուող գործիչ քննիչներին Պուլքէ ժամանելու մասին, ու նաեւ պաշտօնական հաղորդագրութիւններին գիտակից եղած են միայն իրենց հինգ վեց չէֆերը, եւ չնորհիւ սանթիմներով հաւաքուած եւ տըրուած... ֆր. կաշառքի մատնիչը մեր մէջ ով ըլլալը... ստուգուած է: Գործիչները հազիւ ութ տասը ժամ տեղս հանգիստ առած եւ արտաքսուած են»:

նալ. հետեւաբար հարցուց. — Ո՞վ է չէ: — Երբ Աւանց կուգայիք, որո՞ւ տունը կերթայիք, նկատել տուաւ ծերունին: — Ա՛հ... դո՞ւք... Սեպուհ բարեկամ բացառանչեց Վեհափառը Սակայն ինչու թիարանէն կուգաք... — Ի՞նչ ընեմ, Վեհափառ, թուրք կառավարութիւնը քանդեց հորենական օճախ... ասիկա բաւական չէր, զրկեց զիս ընտանեկան միջավայրէնդ ալ: — Տեղեկութիւն ունի՞ք ընտանիքէս: — Ո՛չ, Միայն թէ՛ առջի տարին իմացայ որ Ալի աղա անուն թուրք կառավարութիւնը մը բռնութեամբ դուրս նետել տուած է կիւնս ու երկու աղջիկներս առաքելով որ պարտաճգնակ մ'ունի անվճար Անկից ետքը բնաւ լուր մը չ'առի: Զը գիտեմ... մեռած են թէ ողջ... — Խիստ լ'աւ. քանի որ հոգիդ ազատեցիք, կարող էք նամակով ամեն բան իմանալ: Գրեցէ՛ք երկրորդ... հար-

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հեռագրական գործակալութիւններէ եւ օտար թերթերէ կը տեղեկանանք թէ Ամերիկայի հայ առեւտրականներուն պատիւ բերող Թաւշանճեան վաճառականը սպաննուած է ոճրագործ ձեռքէ մը: Այս տխուր լուրը հաղորդողներէ ոմանք կը կարծեն թէ այս նոր ոճիրը կապ ունի ասկէ առաջ յեղափոխական կազմակերպութեանց կողմէ գործուած ուրիշ ոճիրներու հետ: Կը սպասենք ամերիկահայ թերթերու հասնելուն, այս քստմնելի ոճիրին մանրամասնութիւնը հաղորդելու համար մեր ընթերցողներուն:

— Պուլկարահայ ուսուցիչներու Բ. Ժողովոյ նիստերը երկու օրէ ի վեր սկսած են, քաղաքիս Ազգ. վարժարանին մէջ:

— Ժիրիպէի մասնաւոր վարժարանը կառավարութեան հրամանով դադարած է գոյութիւն ունենալէ եւ Տնօրէնը Տ. Պիոնեան Պուլկարիոյ սահմաններէն դուրս հանուած է:

Նոյն քաղաքի մէջ քանի մը տարիներէ ի վեր հաստատեալ Պատ. Եարտըմեանի վարժարանն ալ նիւթական անձկութեան պատճառաւ գոցուած է:

— Էտիրնէի նախկին առաջնորդ և Պուլկայ ներկայ կրօն. Ժողովոյ ատենապետ Տ. Մեսրոպ արքեպ. Սուքիասեան վախճանած է: Շքեղ յուզարկաւորութեամբ մը անոր մարմինը թաղուեցաւ Պուլսոյ Պալլադիոյ ազգ. գերեզմանատան մէջ: Հանգուցեալը պահպանողական և թրքասէր նկատուած եկեղեցական մըն էր և քանի մը տարիներէ ի վեր Պուլսոյ մէջ կապրէր ժողովրդական համակրութենէ զրկուած:

Կըսուի թէ բաւական դրամ դիզած է, բայց կարեւոր բան մը չէ կտակած ազգին:

Կաւ ազնիւ ու անկեղծ բարեկամ մը կը գտնուի որ անմիջապէս պատասխանէ ձեզ:

— Ա՛խ, Վեհափառ, պարապ է... իմ նպատակն է անձամբ հայրենիքս երթալ ու ընտանիքս տեսնել: Ուրիշ կերպով իմ թշուառութիւնս չը թեթեւանայ: — Ինչպէ՞ս կարելի է այդ, Սեպուհ չէ որ ծանօթեմ ամենուն չէ որ թիարան խրկուիլդ յայտնած է... Ի՞նչ պիտի ըլլայ... երթալուդ պէս պիտի ձերբակալուիք ու վերջին տառապանքդ աւելի չարագոյն պիտի դառնայ քան զ'առաջինը: Եկէ՛ք առանկ զաւապարէ մ'ետ կեցէ՛ք... ժամանակ մը սպասեցէ՛ք... թերեւս Աստուծոյ զթութեամբ՝ այդ արեան գետերու տակ ծածկուած երկրորդ կը խաղաղի իր փաթորիկներէն ու դուք հանգարտ սրտով ոտքերնիդ կը դնէք հոն... — Ամենեւին... օր մը, ժամ մը, վերջապէս վայրկեան մը չ'եմ կրնար կենալ: Այդ առաջարկութիւնը կը խղզէ զիս: Երթ'ամ, Հայրիկ ճա՛ն, երթ'ամ հայրենի օճախս մէջ հանգիստ կեանք վարող այդ հրէշ թուրքին քունը խոզկե-

— Կ. Պուլսոյ Պէրպէրեան վարժարանի 900 ոսկւոյ պարտքերը վճարելու համար նուագահանդէս մը սարքուած է, որմէ բաւական կոկիկ գումար մը հասոյթ կըսպասուի:

— Կարնոյ Սանասարեան վարժարանի քննութիւնները աւարտած և չըջանաւարտի վկայական տրուած է 5 երիտասարդներու որոնցմէ 4ը Կարնոյ վիճակէն են և 1ը Մշեցի:

Սանասարեան վարժարանը իր գոյութեան 26 տարուան չըջանալէն մէջ ունեցած է ընդամենը 184 ընթացաւարտ:

Թ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ—ՍՕՖԻԱ

Կլիսաւոր Գործակալ
Սօֆիա քաղաքի վիճակահաւանքեան տոմսերու

Նաեւ կը գնէ ու կը վաճառէ իր եւ ուրիշներու հաշւոյն ասեն տեսակ արժէթուղթեր:

10—1

Ա Չ Դ

Ռուսիոյ Ժողովրդական հայոց Ս. Եկեղեցւոյն համար պէտք կայ արժանաւոր քահանայի մը եւ յարմար ձայնաւոր տիրացուի մը:

Փոփաքողները թող բարեհաճին դիմել ան՝

Էփօրի Արմէնիկէն Ժողով (Ռուսիոյ)

ԾԱԽՈՒԹ ԳԻՐԳԵՐ

ԹԻԱՊՈՒՐՏ Ա. հատոր (162 էջ) 1 ֆր.
» Բ. » [433 էջ] 2 ֆր.
ՆՈՐ ԵՐԳԱՐԱՆ կամ ՄՐՄՈՒՆՋ ՀԱՅԿԱԿԻՆ երկրորդ անգամ տպագրուած եւ ճոխացած. Գին 1 ֆր.

ՆԵՏԱ կը պատկերացնէ Պուլկարներու նիստ ու կացը ու թուրքերէ կրած տառապանքը անոնց ազատութիւնէն առաջ. Գին 50 սանգրիմ

ՀԱՅԻՆԵԼԻԹԻ ՁԱՋԵՐ Պատկեր մը Տաճկահայաստանի իրական կեանքէն: Զեղչեալ գին 1 ֆր.

Այս գրքերը ստանալու համար դիմեյ ՎԱՌՆԱ «Իրաւունք» ի խմբագրութեան

լու, երթ'ամ իմ ընտանիքս արցունքները թոյն ընելով անոր հացին մէջ խառնելու... երթ'ամ որ արիւնի տեղ արիւն թափեմ ու այնպէս փռկեմ աչքերս... Այս է բոլորը... ասկից անդին ժեռած եմ:

Աւաղակապետը լուր էր եւ խորինանձ կու թեամբ մտիկ կընէր: Հասկցաւ թէ այդ անձը Լէսք գեղին մէջ ընակող ընտանիքին պաշտելին էր, նա աքսորուած էր շնորհիւ կուսակալի նենգաւոր դաւադրութեան: Միեւնոյն ատեն՝ հասկցաւ թէ իր այս րենի օճախին մէջ հանգիստ կեանք վարող Ալի Աղա անուն թուրքին սպաննուած ըլլալը չէր գիտեր ան...:

Արդ, տեսնելով որ անգրգռուելի կը մնար ծերունի Սեպուհ իր որդւոյն հետ մէջ Հայոց Հայրիկ այլեւս չ'առաքելից. միայն թէ՛ նշանացի ձեւով մը հասկցուց որ դուրս ելնէ ու սպասէ:

Երբ մեկնեցաւ ան վեհափառն, Աւաղակապետը միմիջեց:

(Շարունակ էջի)

